וועטער:
וואלקנדיק, קילער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

דאס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 5.34.
זון אונטערגאנג — 7.25.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאָג

Vol. 21, No. 195. Wed. Aug. 27, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאָג חוץ שבת און זונטאָג. דאנערשטאג יד׳ אלול, תרצ״א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY AUG 2 1931 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

אראבער פלאנעזוען באָיקאָט קעגן דער רעגירונג

אנב-אורחא

פון מארק

א אידישער קונסט פאראיין

איך בין זיכער, אז אין דעם היגן ניט־אידישן מענערשן כאר, אדער, ווע־לכן מיר זאגן, אין דער הינער דיקענס געזעלשאפט, ווייס איינער ניט דעם צווייטנס פארטיי אנגעהעריקייט.

דארטן לעבן זיך גוט איין צוזאמען קאנסערוואטיוון מיט ליבעראלן און אפילו לייבאריסטן.

זיי האבן דאך דא באשטימטע צווע־קען, און צו זיי האט ניט קיין שייכות די פראגע פון רעכטס אדער לינקס, פון קאנאדעס באציאונגען צו דער אינדושער פראגע, זיי לאזן דאס איבער פאר אנדערע קערפערשאפטן, און, אויף גוויסל יעדער מיטגליד באזונדער אין אין די פראגעס פאראינטערעסירט, — אויף אן אנדער צייט און אן אנדער פלאץ.

* * *

אנדערש איז בי ביי אונז.

די ערשטע זאך מיז ביי אונז יעדע אנגאזיצע האבן אַ „שטעלונג" צו אלע וועלט פראבירען.

קומען זיך צוזאמען עטלאכע אידן, מוז נאך באלד אפארבאנען רעזאלו־ציעס. — רעכט אדער לינקס, ציוניס־טיש אדער גלות־יסמיש, איריש אדער העבריאיש, פאר אדער קעגן ביראָ־בידזשאן, פאר דער ציוניש־רעגי־רונג אדער קעגן איר, פאר דער תלמוד תורה אדער פאר דער פרעדשול.

און אזוי ווייטער און ווייטער, אַ אַ סוף אין אַן אין אין.

נאטירלאך, באנדריק זיך פאר די גרויסע וועלט פראבלעמען, פארגעבן מיר זיך דערווייל אויף די קליינע. באַ־שייענע פראקטישע צילן וועלכע מיר וואלטן אַ נעמען דערגרייכן, בעת אונזער „שטעלונג" צו כינע אדער צו ארץ־ישראל לאזט ניט איבער קיין גרעס־סערן שפור, ווי „דער וועג פון האז איבער אַ פעלד".

עס הויבט זיך אן בלויז די שפאל־טונג פון די צעטווייונג, ביז עדער איי־נער פון אונז ווערט אַ „וועקס אנשוי־אונג" פאר זיך אליין.

אַ סך ווייטער מיז שוין ניט גיין. סיידן איינער זאל האבן באזונדע־רע ריכטונגען פאר ביישאַ אין ביי־נאכט, און באזונדערע פאר שבתים און יום־טובים.

און אזעלכע ווייט־ביינענדיקע שפאל־טונגען טרעפן אויך ביי אונז . . .

* * *

דער הינער אידישער געזאנגס פאר־איין האט דורכגעמאכט אועלכע ריי־בונגען, איבער „ריכטונג" און „שטע־לונגען". כאטש עס האט זיי געפרואווט איינסאיינדן, און ער האט אויך דורכגע־מאכט דעם געוויינלאכן שפיץ פון פער־זענגאכע אמבציעס.

פון דעם אלעמען איז ער ארויס מער ווייניקער איינטריטלאך, אבער הביט אפגעשוואכט.

און ער וועט ניט קאנען קומען צו זיך אין דערוועגן די פאציעץ יואס אים קיטש אויף דער אידישער נאס, וואו אין עס וועט זיך ארום אים ניט פאר־מירן אן אראנזיאצע, וואס זאל, אין אירע אייגענע ראמען, פארגעבן אויף אלע אנדערע זאכן, — ווי וויכטיק זיי זאלן ניט זיין, אויסער אידישן געזאנג אין דער אנטווייקלונג פון אידישער קונסט אויף דער אידישער נאס.

* * *

ווען עס וואלט נאר מעגלאך געווען צו גרינדן ביי אונז אזא פאראיין, וואס זאל אויף זיינע פארהאנדלונגען פארגע־סען אַלע ביראָ־בידזשאן, אינדיש, ארץ ישראל, העבריאיש און כאס־קוזש, וואלט ער קעקאנס זייער פיל אויסטאן.

ער וואלט פארשטארקט די כחות פון׳ס געזאנג פאראיין און דערהויבן זיין פרעסטיזש.

ער וואלט זיך באמיט צו דערהויבן דעם מצב פון׳ס אידישן טעאטער.

ער וואלט דערמוטיקט יונגע אידי־שע טאלאנטן, און אפשר וואלט ער אויך אנטמוטיקט די וואס בין דאך אנטמוטיקן, וואס וואלט אויך געווען אַ געוויסער אויפטאן.

* * *

און אז איך רייד פון יונגע אידישע טאלאנטן:

האבן מיר אין ווינניפעג אַ יונגע גע־בעגשטע אידישע פיאניסטן, איינע פון די זעלבסטטע טאלאנטן.

אין זי אבער זייער באשיידן, און אירע עלטערן — צוריקגעצויגן אין באַ־שריינקט אין זייערע מיטלען.

און עס פעלן די שטארקע פרייצעס, וואס זאָלן פאר איר דורכשאפן אַ וועג.

אפשר וואלט אַ אידישער קונסט־פאראיין קענען דורכשלאגן אַ וועג, און איר וואונדערבארער טאלאנט וואלט ניט געדארפט פארלארן צו פאר דער ברייטער וועלט.

* * *

די מיטגלידער פון אזא פאראיין, — און אין אים דארפן אריינגענומען ווע־רען אלע יונגע האבן אַ געזונטע באציִ־אונג צו קונסט און קומען אן קלייזל־דיקע הינטערגעדאנקען, — וואלטן גע־קאנט רייך באלוינט ווערן פאר זייער ארבעט.

נעבנ צו האבן אזא שיינעם אוונט, ווי מיר האבן געהאט מיט׳ן געזאנג פאראיין לעצטן שבת, כאטש איין מאל אַ חודש, אז עס זאל באצאלן פאר דער ארבעט מיט פראצענט.

מיר קאנען אלעמאל אויספילן אזעל־כע אוונטן מיט אונזערע איינענע טאַ־לאנטן, און אז ניט, קאן מען איינלאדן אויף זייטיקע, וואס וועלן גערן אויס־טרעטן פאר אזא אראנזיאצע (אין דעם פאל האט טאקע פאר אונז צוויי שען אנדערש געזונגען אן איינגעלאדע־נער באריטענדיקער שפאנישער קונסט־לער, דע פעדפאר איז זיין נאמען, דאכט זיך).

* * *

ווען מען זאל נאר ביי אונז קאנען אראנזיזדן אזא קונסט פאראיין !

אנב-אורחא

פון מארק

א אידישער קונסט פאראיין

איך בין זיכער, אז אין דעם היגן ניט־אידישן מענערשן כאר, אדער, ווע־לכן מיר זאגן, אין דער הינער דיקענס געזעלשאפט, ווייס איינער ניט דעם צווייטנס פארטיי אנגעהעריקייט.

דארטן לעבן זיך גוט איין צוזאמען קאנסערוואטיוון מיט ליבעראלן און אפילו לייבאריסטן.

זיי האבן דאך דא באשטימטע צווע־קען, און צו זיי האט ניט קיין שייכות די פראגע פון רעכטס אדער לינקס, פון קאנאדעס באציאונגען צו דער אינדושער פראגע, זיי לאזן דאס איבער פאר אנדערע קערפערשאפטן, און, אויף גוויסל יעדער מיטגליד באזונדער אין אין די פראגעס פאראינטערעסירט, — אויף אן אנדער צייט און אן אנדער פלאץ.

* * *

אנדערש איז בי ביי אונז.

די ערשטע זאך מיז ביי אונז יעדע אנגאזיצע האבן אַ „שטעלונג" צו אלע וועלט פראבירען.

קומען זיך צוזאמען עטלאכע אידן, מוז נאך באלד אפארבאנען רעזאלו־ציעס. — רעכט אדער לינקס, ציוניס־טיש אדער גלות־יסמיש, איריש אדער העבריאיש, פאר אדער קעגן ביראָ־בידזשאן, פאר דער ציוניש־רעגי־רונג אדער קעגן איר, פאר דער תלמוד תורה אדער פאר דער פרעדשול.

און אזוי ווייטער און ווייטער, אַ אַ סוף אין אַן אין אין.

נאטירלאך, באנדריק זיך פאר די גרויסע וועלט פראבלעמען, פארגעבן מיר זיך דערווייל אויף די קליינע. באַ־שייענע פראקטישע צילן וועלכע מיר וואלטן אַ נעמען דערגרייכן, בעת אונזער „שטעלונג" צו כינע אדער צו ארץ־ישראל לאזט ניט איבער קיין גרעס־סערן שפור, ווי „דער וועג פון האז איבער אַ פעלד".

עס הויבט זיך אן בלויז די שפאל־טונג פון די צעטווייונג, ביז עדער איי־נער פון אונז ווערט אַ „וועקס אנשוי־אונג" פאר זיך אליין.

אַ סך ווייטער מיז שוין ניט גיין. סיידן איינער זאל האבן באזונדע־רע ריכטונגען פאר ביישאַ אין ביי־נאכט, און באזונדערע פאר שבתים און יום־טובים.

און אזעלכע ווייט־ביינענדיקע שפאל־טונגען טרעפן אויך ביי אונז . . .

* * *

דער הינער אידישער געזאנגס פאר־איין האט דורכגעמאכט אועלכע ריי־בונגען, איבער „ריכטונג" און „שטע־לונגען". כאטש עס האט זיי געפרואווט איינסאיינדן, און ער האט אויך דורכגע־מאכט דעם געוויינלאכן שפיץ פון פער־זענגאכע אמבציעס.

פון דעם אלעמען איז ער ארויס מער ווייניקער איינטריטלאך, אבער הביט אפגעשוואכט.

און ער וועט ניט קאנען קומען צו זיך אין דערוועגן די פאציעץ יואס אים קיטש אויף דער אידישער נאס, וואו אין עס וועט זיך ארום אים ניט פאר־מירן אן אראנזיאצע, וואס זאל, אין אירע אייגענע ראמען, פארגעבן אויף אלע אנדערע זאכן, — ווי וויכטיק זיי זאלן ניט זיין, אויסער אידישן געזאנג אין דער אנטווייקלונג פון אידישער קונסט אויף דער אידישער נאס.

* * *

ווען עס וואלט נאר מעגלאך געווען צו גרינדן ביי אונז אזא פאראיין, וואס זאל אויף זיינע פארהאנדלונגען פארגע־סען אַלע ביראָ־בידזשאן, אינדיש, ארץ ישראל, העבריאיש און כאס־קוזש, וואלט ער קעקאנס זייער פיל אויסטאן.

ער וואלט פארשטארקט די כחות פון׳ס געזאנג פאראיין און דערהויבן זיין פרעסטיזש.

ער וואלט באמיט צו דערהויבן דעם מצב פון׳ס אידישן טעאטער.

ער וואלט דערמוטיקט יונגע אידי־שע טאלאנטן, און אפשר וואלט ער אויך אנטמוטיקט די וואס בין דאך אנטמוטיקן, וואס וואלט אויך געווען אַ געוויסער אויפטאן.

* * *

און אז איך רייד פון יונגע אידישע טאלאנטן:

האבן מיר אין ווינניפעג אַ יונגע גע־בעגשטע אידישע פיאניסטן, איינע פון די זעלבסטטע טאלאנטן.

אין זי אבער זייער באשיידן, און אירע עלטערן — צוריקגעצויגן אין באַ־שריינקט אין זייערע מיטלען.

און עס פעלן די שטארקע פרייצעס, וואס זאָלן פאר איר דורכשלאגן אַ וועג.

אפשר וואלט אַ אידישער קונסט־פאראיין קענען דורכשלאגן אַ וועג, און איר וואונדערבארער טאלאנט וואלט ניט געדארפט פארלארן צו פאר דער ברייטער וועלט.

* * *

די מיטגלידער פון אזא פאראיין, — און אין אים דארפן אריינגענומען ווע־רען אלע יונגע האבן אַ געזונטע באציִ־אונג צו קונסט און קומען אן קלייזל־דיקע הינטערגעדאנקען, — וואלטן גע־קאנט רייך באלוינט ווערן פאר זייער ארבעט.

נעבנ צו האבן אזא שיינעם אוונט, ווי מיר האבן געהאט מיט׳ן געזאנג פאראיין לעצטן שבת, כאטש איין מאל אַ חודש, אז עס זאל באצאלן פאר דער ארבעט מיט פראצענט.

מיר קאנען אלעמאל אויספילן אזעל־כע אוונטן מיט אונזערע איינענע טאַ־לאנטן, און אז ניט, קאן מען איינלאדן אויף זייטיקע, וואס וועלן גערן אויס־טרעטן פאר אזא אראנזיאצע (אין דעם פאל האט טאקע פאר אונז צוויי שען אנדערש געזונגען אן איינגעלאדע־נער באריטענדיקער שפאנישער קונסט־לער, דע פעדפאר איז זיין נאמען, דאכט זיך).

* * *

ווען מען זאל נאר ביי אונז קאנען אראנזיזדן אזא קונסט פאראיין !

אויר בריטישער קאבינעט טרעט צו צו דער ארבעט

קאנסערוואטיווע און ליבעראלע פירער זיכער מיט שטיצע פון זייערע פארטייען, אבער טרייד יוניאנס באשליסן צו באקעמפן נייע רעגירונג

לאנדאן, אוונ. 27. — די נייע נאצי־אנאלע רעגירונג איז שוין צוגעטראטן צו דער ארבעט. "צו לייגן אַ פעסטן פונדאמענט פאר בריטישן קרעדיט", אַ צאל קאמיטעס זיינען שוין באשטימט געווארן, אויסצוארבעטן די נויטיקע געזעץ־פראיעקטן וואס וועלן פארגע־שלאגן ווערן פאר׳ן פארלאמענט.

די פלעגער פון דער רעגירונג באציען זיך סיי אויף רעדוצירן די הוצאות, און סיי אויף אַ פארגרעסערן די הכנסות. די באהויפטזאכלאך אויף די וואס קאָ־סטן הויפטזאכלאך אויף די וואס קאָ־סטן זיי אַ אטומיניקסטן טראגן, אויף דעם אריטערן טייל פון דער באַעפעלקע־רונג, ווערט געלייקנט אין די רעגירונג קרייזן, און פונקט אזוי ווערט אָפּגע־לייקנט די באהויפטזאכן, אז די אטערי־קאנער באנקירן האבן געווירקט אויף דער פאליטיק פון דער בריטישער רע־גירונג.

אלע געזעץ־פראיעקטן פון אַ סתי־רה׳דיקן באראקטער וואס זיינען געווען פאר׳ן פארלאמענט וועלן איצט ארויס־געווארפן ווערן, און די רעגירונג וועט זיך אָפּגעבן אויסשליסלאך מיט די פיי־נאנציעלע פראגן.

די קאנסערוואטיווע און ליבעראלע פירער זיינען זיכער מיט דער שטיצע פון זייער נאכפאלגערשאפט אין זייער האנדלונג. די ארבעטער פירער אין דעם נייעם קאבינעט זיינען אבער ניט אין אזא גוטער לאגע. קענן זיי פארפירט אויף אַ שטארקע אָפּאזיציע ניט נאר מצד דער אינדעפענדענטער לייבאר פארטיי (דער סאָציאליסטישער פלינגל), נאר אויך מצד די טרייד יוניאנס.

דער ראט פונ׳ם טרייד יוניאן קאנ־גרעס, צוזאמען מיט דער עקזעקוטיווע פון דער ארבעטער פארטיי און דעם קאמיטעט פון דער פארלאמענטארישער פארטיי, האבן אויף אַ געמיינשאפטלאַ־כער זיצונג לעצטן אוונט איינשטימיק באשלאסן, אז די נייע רעגירונג דארף ענערגיש באקעמפט ווערן אין די אר־בעטער פארשטייער אין פארלאמענט.

די נייע רעגירונג וועט אנפאנגען איך עקאנאמיע פראגראם מיט שניידן די "דאולס" (ארבעטסלאזיקייט שטיצע) אויף 10%, פארגרעסערונג פון לייבעצי־טיק די ארבעטסלאזיקייט פארזיכערונג צאלונגען פון די ארבעטער פון 15 צו 25 סענט אַ וואך. דער ארבעטסלאָזי־קייט פארזיכערונג פאנד האט לעצטנס געראט אַ דעפיציט פון פינף מיליאן דאלאר אַ וואך.

עס וועלן געשניטן ווערן געהאלטן פון רעגירונגס אנגעשטעלטע, פון 20 פראצענט פון די מיניסטארן וואס קריי־גען 25 טויזנט דאלאר אַ יאר און די־דעיניקער. שול לערער און פאליציסטן, ווערט דערשראקן, וועלן פארלאָרן ארום 12½ פראצענט פון זייערע גע־האלטן, און אפילו סאלדאטן מאט־רוסן וועלן קריגן קלענערע שכירות.

לאנדאן, אווג. 27. — די העמפסטע־דער לייבאר פארטיי, פון וועלכער ראס־ראָ־בערט מאקדאנאלד איז געווען אַ מיטגליד, האט אנגענומען אַ רעזאלוציע אים אויסצושלישן. העמפסטעד איז אַ לאנ־דאנער קוואַרטאל, וואו מר. מאקדאָ־נאלד האט זיין וואוינונג.

נייער בריטישער קאבינעט טרעט צו צו דער ארבעט

קאנסערוואטיווע און ליבעראלע פירער זיכער מיט שטיצע פון זייערע פארטייען, אבער טרייד יוניאנס באשליסן צו באקעמפן נייע רעגירונג

לאנדאן, אווג. 27. — די נייע נאצי־אנאלע רעגירונג איז שוין צוגעטראטן צו דער ארבעט. "צו לייגן אַ פעסטן פונדאמענט פאר בריטישן קרעדיט", אַ צאל קאמיטעס זיינען שוין באשטימט געווארן, אויסצוארבעטן די נויטיקע געזעץ־פראיעקטן וואס וועלן פארגע־שלאגן ווערן פאר׳ן פארלאמענט.

די פלעגער פון דער רעגירונג באציען זיך סיי אויף רעדוצירן די הוצאות, און סיי אויף אַ פארגרעסערן די הכנסות. די באהויפטזאכן, און די נייע לאסט וועט פאלן הויפטזאכלאך אויף די וואס קאָ־סטן זיי אַ אטומיניקסטן טראגן, אויף דעם אריטערן טייל פון דער באַעפעלקע־רונג, ווערט געלייקנט אין די רעגירונג קרייזן, און פונקט אזוי ווערט אָפּגע־לייקנט די באהויפטזאכן, אז די אטערי־קאנער באנקירן האבן געווירקט אויף דער פאליטיק פון דער בריטישער רע־גירונג.

אלע געזעץ־פראיעקטן פון אַ סתי־רה׳דיקן באראקטער וואס זיינען געווען פאר׳ן פארלאמענט וועלן איצט ארויס־געווארפן ווערן, און די רעגירונג וועט זיך אָפּגעבן אויסשליסלאך מיט די פי־נאנציעלע פראגן.

די קאנסערוואטיווע און ליבעראלע פירער זיינען זיכער מיט דער שטיצע פון זייער נאכפאלגערשאפט אין זייער האנדלונג. די ארבעטער פירער אין דעם נייעם קאבינעט זיינען אבער ניט אין אזא גוטער לאגע. קענן זיי פארפירט אויף אַ שטארקע אָפּאזיציע ניט נאר מצד דער אינדעפענדענטער לייבאר פארטיי (דער סאָציאליסטישער פלינגל), נאר אויך מצד די טרייד יוניאנס.

דער ראט פונ׳ם טרייד יוניאן קאנ־גרעס, צוזאמען מיט דער עקזעקוטיווע פון דער ארבעטער פארטיי און דעם קאמיטעט פון דער פארלאמענטארישער פארטיי, האבן אויף אַ געמיינשאפטלאַ־כער זיצונג לעצטן אוונט איינשטימיק באשלאסן, אז די נייע רעגירונג דארף ענערגיש באקעמפט ווערן אין פארלאמענט.

דער אומגעקומענער אין ראבערט מיטשעל הענדערסאן, 50 יאר אלט, פון קאלגארי, אַ שותף צו דער קאנטראק־טארן פירמע מעניקס און הענדערסאן, וועלכע פירט דורך אַ קאנטראקט פאר דער ס. פי. אר. צוויי מייל פון שטעטל־ער אין געווען אינ׳ם ארבעטער קעמפּ, און האט מיט דער הילף פון ארבעטער געפרואווט אויפשטעלן אַ געעלקט אין פנים פונ׳ם שטורעם. אַ שטיק האלץ, געטראגן פונ׳ם ווינט, האט אים גע־טראפן אין קאפּ, צעשמעטערנדיק זיין שאדל, און ער איז געפאלן טויט אויפן ארט.

נאך צוויי ארבעטער אינ׳ם קעמפּ זיינען פארוואונדעט געווארן פון שטי־קער נעהיליק, און זיי זיינען אָפּגעפירט געווארן אין שפיטאל.

גרויסער שאדן איז פאראורזאכט גע־ווארן אין דעם מינען פלעגט פון טרו־עקס־טרעיער קוילן קאָ. וועגן לייזיריק וואנאנען, געטראגן אויבער דער רעלקן פונ׳ם מינטן, האבן זיך איינגעבראכן אין דער "ראונדהאוז". דער דאך פונ׳ם גרענד סטעגר אויפ׳ן עקס־ביישאָפּ פלאץ איז אראָפּגעטראָגן געווארן און איז צע־שפליטערט געווארן אויבער דער פרייריי. דעכער פון שטאלן און הייזער אין דעם שטעטל און פארמסס פון ארום זיינען אראָפּגעפרוירן געווארן.

דער האלב־מיליקער צייטווייליקער בריק אויף דער סי. פי. אר. נעפטון לי־נע, פינף מייל פון שטעטל, איז צע־שפליטערט געווארן ווי שוועבעלאד־האלץ.

פענסטער און הייזער אין עשעפטן זיינען צעשפליטערט געווארן, ביימער און סלופּעס אַ צאל זיינען אויסגע־ווארצלט געווארן און קוימענס זיינען אויסגעוואנדערט געווארן. שילדן זיינען צעווארפן געווארן אויבער די נאסן.

האלב האט אויסגעקלאפּט אַ צאל פענסטער אין אַ סרליין צוג וואס אַ דורכגעגאנגען דורך דעם שטורעם נעבנט

ארקאלא, סאסק., אווג. 27. — אַ שרעקלאכער אוראגאן, באגליטס פון דונערן, בליצן, האגל אין שלאנסק־רעגן האט זיך דורכגעטראגן אויבער׳ן שטעט־טעל אין אומגעגעבנס ארום 7 אויינערן לעצטן אוונט, אויבערלאנדרק נאך זיך שפורן פון חורבן.

קוימענס און דעכער זיינען אראָפּ־געטראגן געווארן, הונדערטער פענסטער זיינען צעשמעטערט געווארן, ביימער זיינען אויסגעווארצלט געווארן און

אוראגאן פאראורזאכט חורבן אין עסטעוואן

איינער געטויט, צוויי פארוואונדעט, דעכער אראָפּגעטראגן און פענסטער צעשמעטערט אין אוראגאן וואס האט זיך דורכגעטראגן איבער עסטעוואן און אומגעגנט לעצטן אוונט

עסטעוואן, מאסק., אווג. 27. — גארטנס זיינען אראָפּגעווארפן געווארן. דורכטראגנדיק זיך מיט אַ ווילדער קראפט באלד נאך 6 אויינער לעצטן אוונט, האט אַן אוראגאן דא געטויטעט איין מענשן, פארוואונדעט צוויי און האט פאראורזאכט גרויסן מאטעריעלן שאדן.

דער אומגעקומענער איז ראבערט מיטשעל הענדערסאן, 50 יאר אלט, פון קאלגארי, אַ שותף צו דער קאנטראק־טארן פירמע מעניקס און הענדערסאן, וועלכע פירט דורך אַ קאנטראקט פאר דער ס. פי. אר. צוויי מייל פון שטעטל. ער איז געווען אינ׳ם ארבעטער קעמפּ, און האט מיט דער הילף פון ארבעטער געפרואווט אויפשטעלן אַ געעלקט אין פנים פונ׳ם שטורעם. אַ שטיק האלץ, געטראגן פונ׳ם ווינט, האט אים גע־טראפן אין קאפּ, צעשמעטערנדיק זיין שאדל, און ער איז געפאלן טויט אויפן ארט.

נאך צוויי ארבעטער אינ׳ם קעמפּ זיינען פארוואונדעט געווארן פון שטי־קער נעהיליק, און זיי זיינען אָפּגעפירט געווארן אין שפיטאל.

גרויסער שאדן איז פאראורזאכט גע־ווארן אין דעם מינען פלעגט פון טרו־עקס־טרעיער קוילן קאָ. וועגן לייזיריק וואנאנען, געטראגן אויבער דער רעלקן פונ׳ם מינטן, האבן זיך איינגעבראכן אין דער "ראונדהאוז". דער דאך פונ׳ם גרענד סטעגר אויפ׳ן עקס־ביישאָפּ פלאץ איז אראָפּגעטראָגן געווארן און איז צע־שפליטערט געווארן אויבער דער פרייריי. דעכער פון שטאלן און הייזער אין דעם שטעטל און פארמסס פון ארום זיינען אראָפּגעריסן געווארן.

דער האלב־מיליקער צייטווייליקער בריק אויף דער סי. פי. אר. נעפטון לי־נע, פינף מייל פון שטעטל, איז צע־שפליטערט געווארן ווי שוועבעלאד־האלץ.

פענסטער און הייזער אין עשעפטן זיינען צעשפליטערט געווארן, ביימער און סלופּעס אַ צאל זיינען אויסגע־ווארצלט געווארן און קוימענס זיינען אויסגעוואנדערט געווארן. שילדן זיינען צעווארפן געווארן אויבער די נאסן.

האלב האט אויסגעקלאפּט אַ צאל פענסטער אין אַ סרליין צוג וואס אַ דורכגעגאנגען דורך דעם שטורעם נעבנט

ארקאלא, סאסק., אווג. 27. — אַ שרעקלאכער אוראגאן, באגליטס פון דונערן, בליצן, האגל אין שלאנסק־רעגן האט זיך דורכגעטראגן איבער׳ן שטעט־טעל אין אומגעגעבנס ארום 7 אויינערן לעצטן אוונט, איבערלאנדרק נאך זיך שפורן פון חורבן.

קוימענס און דעכער זיינען אראָפּ־געטראגן געווארן, הונדערטער פענסטער זיינען צעשמעטערט געווארן, ביימער זיינען אויסגעוואָרצלט געווארן און

פארהאנדלען אָפּמאך צווישן סאָ־וועט רעגירונג און פראנקרייך

פאריז, אווג. 27. — דאס פראנצויזישע אינדוסטריאליסטן האבן פארלאנגט אַן אָפּמאך מיט׳ן סאוועטן פארבאנד, וואס זאל זיי געבן די זעלבע געלעגענהייטן צו האנדלען מיט סאוועט רוסלאנד, ווי די דייטשן האבן. די סאָ־וועט רעגירונג האט אבער ניט געוואלט פארהאנדלען קיין האנדלס אָפּמאך, סיידן גלייכצייטיק זאל געשלאסן ווערן אויף אַ פרייטלאכער פאליטישער אָפּ־מאך, מיט דער פרעפליכטונג ניט אַר־בערצופאלן איינער דעם צווייטן.

—(::)—

20 טויט אין אויפ־שטאנד אין ליסאבאן

לאנדאן, אווג. 27. — אַ רעוואלוציע־אנערער אויסברוך אין פארגעקומען אין ליסאבאן, הויפּט־שטאט פון פארטוגאל, נעבנט, אין וועלכן 20 מענשן זיינען געבליבן געווארן און 120 פארוואונדעט געווארן. דער רעגירונג פון פרעזידענט אמפאר קארמאנא, מיט דער הילף פון לאיאלע טרופּן איז געלונגען אונטער־צודריקן דעם אויפשטאנד.

אדום 300 זיינען אראָפּגעטרט געווארן.

צווישן די אראָפּגעטרטע זיינען דאָ אַ צאל געווארענע פארלאמענט מיטגלידער און געווארענע ארמיי אָפיצערן. אין שטאט הערשט קרינגס צושטאנד.

ראיאל באנק אָפּטיילונג באַרויִבט נעכטן בייטאָג אויף ארום נייַן טויזנט דאלאר

צוויי באנדיטן מאכן שנעלן "רזשאב", פארשפארנדיק באנק אנגעשטעלטע אין פייער קאסע

צוויי באוואפנטע באנדיטן זיינען נעכטן ארום איינס אזייגער בייטאָג אריין אין דער ראיאל באנק אויף קאָ־נאדע, אריינגעטאָן סטרים און אין דזשענס עוועניו ברענטש, און זיי האָ־בען באראויבט די באנק אויף ארום נייַן טויזנט דאלאר.

אריינקומענדיק אין באנק האבן זיי אָפּגעזאגט, דעם גוט באקאנטן פסוק „שאו ידיכם", זיי האבן פארשפארט דעם מענערזשער, צוזאמען מיט אלע אנגעשטעלטע, אין דער גרויסער פייער קאסע (וואולט), און נאכדעם ווי זיי האבן פארכאפּט דאס געלט זייַנען זיי פארשוואונדן געווארן אין אַן אוטאָ־מאביל.

אין דער צייט פון דער רויבעריי האט זיך אין באנק געפונען איין קלי־ענט און ער איז אויך צוזאמען מיט די באנק אנגעשטעלטע איינגעשפארט געווארן אין דער פייער קאסע. די אנגעשטעלטע האבן ניט אריינגעוויזן קיין ווידערשטאנד און די באנדיטן האבן אָפּגעטאָן זייער ארבעט געשיקט אין פלינק, די רויבעריי אין פארגעקר־מען אזוי שנעל, אז קיינער ארום דער באנק האט ניט געהאט די קלענסטע אונג, אז עס קומט פאר אַ רויבעריי.

נאכדעם ווי די באנדיטן האבן פאר־לאזט די באנק און די אנגעשטעלטע האבן זיך באפרייט פון דעם "וואולט", האט דער מענערזשער נעמאלדן צו דער פאליציי, וועלכע איז אנגעקומען אין פינף מינוט ארום, אבער פון די באנדיטן איז שוין דאמאלסט קיין שפור ניט פארבליבן, און קיינער האט נאך אויך ניט דעם הויף און דעם פארקעמט אויף צוריק פונ׳ם האר, פארקעמט אויף צוריק פונ׳ם שטער. ער איז זייער אפגעלאזן אין זיין קליידונג.

די טשעקס זיינען זייער קונצ־ליק נעכטן אויפ׳ן נאמען פון "נאלה, סאול" און אונטערגעשריבן מיט׳ן נאָ־מען פון נ. פלעטשער, יעדערער פון די טשעקס איז אויף $36.06.

דראַג סטאָרס זיינען די מייסטע קר־בנות פון דעם שווינדלער. עס ווערט באהויפּטעט, אז אין אַ אויסגעגעבן דאָ איבער 30 אזעלכע טשעקס.

אידישער שווינדלער האט דאָ אויס־געביטן אַ סך פאלשע טשעקס

די היגע פאליציי ווארנט די היגע הענדלער, באזונדערס די דראג־סטאָר איינגעזעסענע, קענן אַ מאן מיט אַ פאר־באנדאזשירטער ליינקער האנט, וואס האט דאָ אויסגעבעטן געפעלשטע "וואַרקמענס קאָמפּענסיישאָן" טשעקס אויף איבער טויזנט דאלאר פאר די לעצטע פאר וואָכן.

דער שווינדלער, ווערט באהויפּטעט, זעט אויס צו זיין פון אידישן אָפּ־טשאָב, צווישן 35 און 40 יאר אלט, 5 פוס 5 אינ. הויך, מיט געקרייזלטע האר, פארקעמט אויף צוריק פונ׳ם שטער. ער איז זייער אָפּגעלאזן אין זיין קליידונג.

די טשעקס זיינען זייער קונצ־ליק נעכטן אויפ׳ן נאָמען פון "נאלה, סאול" און אונטערגעשריבן מיט׳ן נאָ־מען פון נ. פלעטשער, יעדערער פון די טשעקס איז אויף $36.06.

דראַג סטאָרס זיינען די מייסטע קר־בנות פון דעם שווינדלער. עס ווערט באהויפּטעט, אז אין אַ אויסגעגעבן דאָ איבער 30 אזעלכע טשעקס.

פאראורזאכט אויפשטאנד אין פרעזידענט אין אקוואדאר

אויפשטאנד אונטערדריקט, אבער אין אנדערע לענדער אין דרום אמעריקע מורא פון אויפשטאנד

לאנדאן, אווג. 27. — אַ אויפשטאנד אין אקוואדאר, אַ לאנד אין דרום אמעריקע, האט פארגעקומען אין דאָנערשטאג, אין דער הויפּט־שטאט פון דער לאנד, קיטו. דער אויפשטאנד איז אונטערדריקט געווארן אין אַ פאר שעה. אין אַנדערע לענדער אין דרום אמעריקע איז אויפגעטאָן אַ מורא פון אויפשטאנד.

אמעריקאנער מיידל ווערט נאנדיס אַ נאכפאלגערן

אכמעדאבאד, אינדיע, אווג. 27. — מיס נילא קרעם קוק, אַ יונג אמעריי־קאנער מיידל, 21 יאר אלט, און די טאכטער פון׳ם באוואוסטן פארשטאר־בענדס פאָטו בראָאוסטון, דזשאנדרזש קרעם קוק, איז צוגעשטאָ־נען צו נאנדיס באוואונג און וועט קעפּפן מיט אים פאר אינדיעס פריי־הייט.

צוויי יאר צייט האט מיס קוק פארבראכט אין אַ מאנאסטיר, וואו זי האט זיך געלערנט צו פירן אַן אסקע־טיש לעבן און מקריב זיין זיך אין נעזעלשאפטלאכער דינסט. איצט איז זי אריינגענומען געווארן אין נאנדיס מאדעל קאלאניע אויף די ברענן פונ׳ם הייליקן סבארמאטי טייך.

מיס קוק וועט האבן אַ חבר׳טע אין דער פרעזאן פון מיס מאדעלייין סלייד, אַ ענגלישע אריסטאקראטקע, וואס איז געווארן נאנדיס תלמידה און פערזעלאכע באדינערן.

—(::)—

קאָמוניסטן שטערן ציוניסטי־שע פארזאמלונג אין דאנציג

דאנציג, אווג. 27 (איטא). — אַ ציוני־סטישע פארזאמלונג וואס איז דאָ אָפּגע־געראלטן געווארן אויסצוהערן אַ באַ־ריכט וועגן דעם ציוניסטישן קאנגרעס, איז געשטערט געווארן פון קאמוניסטן און עס איז אנטשטאנען אַ געשלעג.

דער פארזיצער איז געווען געצוואונ־גען צו רופן פאליציי אין די קאמוניסטן זיינען ארויסגעווארפן געווארן פון זאל.

—(::)—

עדווארד טשעקס ניט צען טוי־זענט דאלאר פאר אַ אידישער פאך־שול, אין קאוונע

קאוונע, אווג. 24 (איטא).— עדוי־ארד טשעקס, אמעריקאנער אידישער פיזיקאנטראָפּ, פון מאנטשעסטער, נ. ה. האט הייגט, באזונדערס זיין מעדיצי־נישן קרעם קוק, איז צוגעשטאָ־נען צו נאנדיס באוואונג און וועט קעפּפן מיט אים פאר אינדיעס פריי־הייט.

צוויי יאר צייט האט מיס קוק פארבראכט אין אַ מאנאסטיר, וואו זי האט זיך געלערנט צו פירן אַן אסקע־טיש לעבן און מקריב זיין זיך אין נעזעלשאפטלאכער דינסט. איצט איז זי אריינגענומען געווארן אין נאנדיס מאדעל קאלאניע אויף די ברענן פונ׳ם הייליקן סבארמאטי טייך.

מיס קוק וועט האבן אַ חבר׳טע אין דער פרעזאן פון מיס מאדעלייין סלייד, אַ ענגלישע אריסטאקראטקע, וואס איז געווארן נאנדיס תלמידה און פערזעלאכע באדינערן.

—(::)—

קאָמוניסטן שטערן ציוניסטי־שע פארזאמלונג אין דאנציג

דאנציג, אווג. 27 (איטא). — אַ ציוני־סטישע פארזאמלונג וואס איז דאָ אָפּ־געראלטן געווארן אויסצוהערן אַ באַ־ריכט וועגן דעם ציוניסטישן קאנגרעס, איז געשטערט געווארן פון קאמוניסטן. די פאליציי אין דער־נאָנ׳ך אויסגעגעבן אַ באַפעל צו דער

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
ציבשער וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

דער דורכפאל פונ'ם אנטיסעמיטיזם אין קוועבעק

דער דירעקטער אידישער געזיינס אין די קוועבעקער וואלן, די ווידערדערוויילונג פון די צוויי אידישע פארשטייער פון מאָנטרעאל, איז ניט קיין באזונדערס גרויסער. זיי ביידע האָבן אין דער פארגאנגענהייט שטארק פארזינדיקט זיך קעגן דער אידישער באפעלקערונג וואס זיי האָבן פארטראטן, האנדלענדיק ניט אויף א ווירדיקן אופן אינ'ם קאמף פאר די אידישע שול אינטערעסן, כאָטש אין אנדערע פאלן זיינען זיי אפשר געווען גאנץ גוטע אידישע פארשטייער.

אָבער ניט אזוי וויכטיק פאר אונז איז זייער דערוויילונג, ווי דער דורכפאל פון זייערע קעגן־קאנדידאטן, וואס האָבן געפרואווט צו שלאָגן זיי מיט אן אפיל צו די נידריקסטע ראסן פאָראורטיילן. אמווייניקסטנס מר. בערקאָוויטשעס קאָנסערוואטיווער אפאָנענט איז געווען אן אויסגעשפראָכענער אנטיסעמיט, און זיין דורכפאל איז געווען דער דורכפאל פונ'ם אנטיסעמיטיזם בכלל.

אָבער דער אנטיסעמיטיזם איז געווען א קאמפס מיטל אינ'ם וואל־קאמפיין ניט בלויז אין די צוויי וואל־קרייזן מיט אידישע קאנדידאטן, נאָר אויך אין אַ סך וואל־קרייזן וואו עס זיינען בכלל ניט אידן. און דאָס זיינען געווען אין דעם פאל קאָנסערוואטיווע "פאָלי־טישנס", וואָס האָבן זיך באנוצט מיט דעם אנטיסעמיטישן וואָפן, און דערפאר איז דער גרויסער קאָנסערוואטיווער דורכפאל אין קוועבעק געווען אויך א מפלה פאר'ן אנטיסעמיטיזם.

מען קאן בכלל אין קוועבעק ניט אויסטיילן דעם אנטיסעמיטיזם ווי די איינשאפט פון איין פארטיי אָדער א צווייטער. עס האָט זיך אָבער געמאכט אזוי, אז אין דעם פאל האָבן עס די קאָנסערוואטיוון אנגעשטריינגט אלע זייערע כחות און אויסגענוצט אלע מעגלאכע לאָזונגען כדי אויסצוגיין די מאכט פון די ליבעראלן. עס האָבן זיך דערפאר געפונען צווישן די קאָנסערוואטיווע פאליטישנס, וואָס האָבן ניט געבראָקעווען אויך מיט דעם שווינדלערישן אנטיסעמיטיזם, וועט דאָס זיי דערגעגנערן צו זייער ציל.

צו וואָס צו משעפען זיך איז געווען. ס'איז געווען די שול פראגע. כאָטש די ליבעראלע רעגירונג פון פרעמיער מאַקענזיע האָט דאָ־זיקע פראגע געלייזט אויף אן אופן, וואָס וואלט גערארפט צופרידן שטעלן אפילו די פארכיסנסטע אנטיסעמיטן, האָבן אָבער די אנטיסעמיטישע רעדנער עס פארטייטשט אזוי, גלייך ווי די אידן וואלטן געוואונען זייער קאמף פאר שול־רעכט. — אין דאָס מיינט שוין, אז די מאשערע רעגירונג איז א "אידישע" אין אן "אנטי פראנצאזישע", אין מען דארף דערפאר שטימען פאר די קאָנסערוואטיוון און ארויסזעצן די "אידישע" רעגירונג פון מאכט.

עס זעט אויס, אז דער קאָנסערוואטיווער פירער, קאמיליען הוד, וועלכער איז אויך מעיאר פון מאָנטרעאל, האָט ניט בלויז טאָלערירט די אנטיסעמיטישע העצעס פון זיינע נאָכפאָלגער, נאָר ער האָט זיך אפשר דערמוטיקט. ווי ער אליין האָט ניט געלייקנט די קלאגעס פון אנטיסעמיטן, האָט ער אָבער אויך ניט אין מאָל באריירט די וועלכע שול פראגע און אין עוק אין דעם זעלבן זיינען. און מיר געדיינקען נאָך זיין באריומטן אויסדרוק מיט אייניקע הדשים צוריק אין זיינער עפנטלאכער רעדע. אז, "אויב די אידן געפעלט דאָ ניט, קאנען זיי גיין קיין פאלעסטינע".

אָבער קאמיליען הוד האָט געליטן א דאָפּלטע מפלה: דעם קאָ־מאסטראָפאלן דורכפאל פון זיין פארטיי אונטער זיין פירערשאפט, און זיין פערזענלאכע מפלה אין די צוויי וואל־קרייזן פון מאָנטרעאל אין וועלכע ער האָט ארויסגעשטעלט זיין קאנדידאטור, איינשליסנדיק זיין אייגענעם וואל־קרייז, וואָס ער האָט פארטראטן אין דער לעגיסלאטור פאר די לעצטע אכט יאר און וועלכער האָט זיך איצט אָפּגעטרייסלט פון אים.

אזא צעשמעטערנדיקע מפלה קאן קיין פירער פון א פארטיי ניט אויסהאלטן. קאמיליען הוד וועט מוזן מאכן פלאץ פאר א בעסערן פי־רער פון דער קאָנסערוואטיווער פארטיי.

און די נייע פירערשאפט, האָפן מיר, וועט לערנען פון די פעלערן פון דער אלטער, אין וועט פארטרייבן דעם אנטיסעמיטיזם אין ריג־שטאָק, וואוהין ער באלאנגט.

דערפון וועט געווינען צוערשט די קאָנסערוואטיווע פארטיי גו־פא. באפרייענדיק זיך פון די פאליטישע שאר־לאטאנעס, וואָס זיינען אין א גרויסער מאָס שולדיק אין איר איצטיקער גרויסער מפלה. און געווי־נען וועט פון דעם די גאנצע פראָוינצן קוועבעק און קאנדע בכלל. אראָפּ־ווארפנדיק פון זיך דעם אנטיסעמיטישן פלעק.

דער אנטיסעמיטיזם ווערט אומעמיס באנוצט ווי א מיטל אָפּ־צוציען די אויפמערקזאמקייט פון די מאסן פון די אמת'ע פראגעס. אן ערלאכע פירער שאפט ביי די קוועבעקער קאָנסערוואטיוון וועט געפי־נען גענוג אמת'ע פראגעס מיט וועלכע צו געווינען דעם צוטרוי פון די ווייליער, אנשטאט צו באנוצן זיך מיט דער פינסטערניש פון די מאסן אין אנשטאט צו אפלירן צו זייערע פריטיווע ראסן פאָראורטיילן.

די "נאציאָנאלע רעגירונג" ניט אויף אן אייזערנעם בריק

די נייע בריטישע נאציאָנאלע רעגירונג גייט נאָך ניט אויף קיין אייזערנעם בריק. אין דער קאמבינאציע זיינען אריין אייניקע ארבע־טער פירער. אָבער ניט די ארבעטער פארטיי, אין די לעצטע איז די שטארקסטע פארטיי אין פארלאמענט.

די געוועזענע ארבעטער רעגירונג איז אליין קיינמאָל ניט גע־ווען זיכער גענוג אין איר פאָזיציע, אפילו ווען די ליבעראלן האָבן זי געשטיצט. א קאָמבינאציע פון קאָנסערוואטיוון און ליבעראלן איז ווייניקער זיכער מיט א פעסטער מערהייט.

די נייע רעגירונג איז געשאפן געווארן אויף א קורצער צייט, — בלויז אויף דורכפירן די פינאנציעלע רעפארמען, ד. ה., שניידן די רעל־גירונגס הוצאות. אנפאנגענדיק מיט דער שטיצע פאר די ארבעסלאָזע, און צו געפינען נייע קויאלן פון הכנסות.

אָבער די ארבעטער פארטיי, וואַרשיינלאך אינטער הענדער־סאָנס פירערשאפט, וועט באקומען באזונדערס ענערגיש די רעדוקציי־עס אין דער ארבעסלאָזיקייט שטיצע. זאָלן די ארבעטער רייען שטיין סאָליד, און זאָלן זיך געפינען אייניקע אומצופרידענע ליבעראלן און אומאפהייננגיקע, דאן איז די רעגירונג מער ניט זיכער מיט קיין פארלא־מענטארישער מערהייט.

זאָל אזא זאך פאסירן, און זי זאָל דורכפאלן אין פארלאמענט, וועט זי אָבער ווארשיינלאך איפלייזן דעם פארלאמענט, און, ביז די נייע וואלן, וועט זי דערווייל דורכפירן אירע "רעפארמען" דורך רעגי־רונגס דעקרעטן.

צי פרעמיער מאקדאָנאלד וועט זיין אנגענעם אָנצופירן א רע־גירונג מיט פאקטישער דיקטאטאָרישער מאכט, איז אן אנדער פראגע.

דערווייל איז די פאָזיציע פון דער נייער "נאציאָנאלער" רעגי־רונג גאָר ניט אזא פעסטע ווי דאָס זעט אויס פון אויבנאויף.

דער אמת'ער פרצוף-פנים פון א גרויסן פראנצוי־זישן אנטיסעמיט

(א בריוו פון פאריז)

(ספעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")
פון י. שעכטמאן

אלע, וואָס קאָנען אביסל די גע־שיכטע פונ'ם אנטיסעמיטיזם אין פראנקרייך, געדייקען געווים די אייגענארטיקע פיגור פון איינעם פון די לייד־נשאפטלאכסטע און איינפלוסרייכ־סטע פירער פון דעם פראנצויזישן אנ־טיסעמיטיזם, דעם טרויעריק באר־יטן עדואַרד דראמאָן. מיט דעם נאָמען פון דראמאָן זיינען ענג פארבונדן 50 יאָר פון דער פראנצויזישער געשיכ־טע; דער סוף פון דער אימפערע, די קאָמונע, די מלחמה פון 1871-1870, די שאפונג פון דער דריטער רעפּוב־ליק, די פאנאמער אפערע, דער בולאנ־זישן, דער דרייפוס פראצעס. דראָ־מאָן האָט געגומען אן אקטיוון און לייד־דענשאפטלאכן אנטייל אין די אלע היסטאָרישע געשעענישן, און עס איז דערביבער גאנץ פארשטענדלאך, וואָס עס איז איצט דערשינען א ספּעציעלער בוך. אינגאנצן געווידמעט דער ביאָ־גראפיע און דער פערזענלאכקייט פון דעם "גרויסן פראנצויזישן אנטיסעמיט", ווי מען פלעגט רופן עדואַרד דראמאָן אין די גלאנץ־צייטן פון זיין פאליטישער קאריערע.

דער בוך איז געשריבן פון א באקאנ־טן פראנצויזישן ראיאליסטן, א גע־טרייען שילער פון דעם ראיאליסטן־פי־רער שארל מאָראָ, — פון זשארזש בערנאנאָס, און שטעלט מיט זיך פאר א לויבגעזאנג, אן אפּטעטן פאר דראָ־מאָנען. פאר די, וואָס אריינטרינ זיך אין די פראנצויזישע פאליטישע באַ־ציאונגען אין דאָס אין א געוויסער מאס אן איבערשאנג. די פראנצויזי־שע ראיאליסטן טרוימען, ווי באקאנט, וועגן א רעסטאָרוואציע אויף דעם פראנצויזישן טראָן פון דער אלטער דינאסטיע. דראָמאָן האָט אין א געוויסער מאס אן אפּנער קענער פון דער דאזיקער דינאסטיע, וועלכע ער האָט געהאלטן פאר . . . פאראיישט! שוין אין יאָר 1885 האָט ער געשריי־בען, אז עס איז פאראן "א געוויסע פארוואנדשאפט צווישן דיר אלעש־יאָרן און די אידן". אין מיט עטלאכע יאָרן שפּעטער האָט ער דערקלערט: "וואָס א פארטרעטער פון דער אר־דענאָן דינאסטיע רעאקציאָנערן אויפן טראָן, וואלט ער נאָך אונטער אן עהאלטן דאָס אידישע סיסטעם". עס איז דערביבער גאנץ מאָדנע, וואָס א ראיאליסט לויבט אזוי שטארק דראמאָ־נען: אָבער די געזיינטאָטע רעאקציאָ־נערע און אנטיסעמיטישע מענטאלי־טעט האָט זיך, ווי עס שיינט, אריינ־געוויזן פאר שטאָרקער, ווי די דריאָנ־מישע חלוקי־דעות, און דער ראיא־ליסט א הערראָאישע פערזענלאכ־קייט.

עס איז אָבער געפערלאך אויסצו־גראבן אלטע אנגעוויזענאָטן אין דער צע־רונגען. — אפילו ווען מען טוט דאָס שטיצט די אנטיסעמיטישע טעטיקייט פון דראמאָן'ען. בעת ער האָט געגרינ־דעט זיין אייגענע גרויסע אנטיסעמי־טישע צייטונג "לא ליבער פאראל" (דאס פרייע וואָרט"), איז איינער פון זיינע ארויסהעלפער געווען זשאזעף אדעלען, א געוועזענער דירעקטאר פון דעם יעזואיטישן קאלעדזש אין פאר־מאָן בכלל ניט געווען קיין גרויסער איבערקלייבער: פאר זיין צייטונג האָט ער גענומען געלט אויף ביי א גע־שמד'טען אירן גאסטאן קרעמיע . . .

דער דערפאלג פון דעם ערשטן אנ־טיסעמיטישן בוך פון עדואַרד דראָ־מאָן איז געווען אנגעפאלן פון־פאנצויזישע צייטונגען פאלגענדן פּי־קאנטן עפּיזאד:

ראשפאָרד האָט אין זיין צייטונג אנגעשריבן א זייער שארפן אַרטיקל קעגן דער רולעטקע אין מאָנטע־קאר־לאָ. די אדמיניסטראציע פון דער רו־לעטקע האָט אים אויסגעוויזן אויף דער ווע־לט, אז א יאָר אחרים האָט ער ווי־דער באקומען אן איינלאדונג פונם די־רעקטאָראט פון א צו קומען אין מאָנטע קאַרלאָ. זייערדיק שטארק פארנומען, האָט ראשפאָר אנגעשריבן דער דירעקציע א בריוו, אז קומען קאָ־ער ניט, אָבער ער האָט פולשטענדי־קעם פארטרויען צו איר אוז, שיקט־דיק 500 פראנק, בעט ער, אז מען זאָל "שפּילן פאר אים". אין צוויי טעג אחרים האָט ראשפאָר באקומען פון דער דירעקציע א טשעק אויף 50.000 פראנק, מיט א מיטטיילונג, אז אלע נומערן, אויף וועלכע מען האָט אין זיין נאָמען געשפּילט, האָבן געוואר־נען . . . פון דער צייט אן פלעגט ראשפאָר יערן יאָר, שיקן קיין מאָנ־טע קאַרלאָ פינף הונדערט פראנק אין ער פלעגט יערן יאָר "נעווינען" איינע אן דו זעלבע סומע: פופציק טויזנט פראנק.

אזוי האָט אויסגעזעען די געזעלי־שאפטלאכע מעראל אין יענע אנטיסע־מיטישע קרייזן, בראש פון וועלכער עס איז געשטאנען עדואַרד דראָמאָן. דער בוך פון בערנאנאָס, וואָס האָט געזאָלט אויסגעפירט אין א אנערקענטער פארם דעם "גרויסן פראנצויזישן אנטיסעמיטן", האָט גע־לייסטעט א שלעכטן דינסט דעם פראנ־צויזישן אנטיסעמיטיזם, אין צוזאמענ־האנג מיט אים זיינען דערמאנט געו־וארן א סך מעשים טובים פון די אידעאלאנן פון דער אנטיסעמיטישער באוועגונג אין פראנקרייך, וועלכע זיי־נען אין פארלויף פון די לעצטע יאָרן פארגעסן געווארן.

("איטא")

דער געשמד'טער דרייליגנ

(פון דער סעריע "משומדים")
פון אלחנן

(פארזעצונג)

א טשיקאווער פארשיין איז עס פאר איר געווען. נעראוונט האָט ער מיט געשלאסענע אויגן, און מיט גרויס תחלהבות זעשאקלט זיך. געווען אין ער דין ווי א לולב, און הינשלאך געבויגן, די באוועגלאכע ליפּן, דיקע און גרויסע, און א נאָז ווי ביי א אָדלער, געבויגן און פארענדיקט מיט א שארפן שפּיץ. שטאָט א באָרד זיינען געווארן עטּ־לאכע צעווארפענע בינטלאך, האלב גרויע, שיטערע האָר, כאָטש צייל זיי איבער, איבער די טיף איינגעפאלענע באקן. זי האָט מיט וויידערווילן אָפּגע־עדט אירע אויגן פון דאָס געוויכט.

ביים דערלאנגען צום טיש האָט זי צופעלליק באמערקט, ווי אָט א דער פארשיין האָט מאָכנדיק לחיים מיט איר פאטער, געוואָרפן א ווערדן בליק אין איר זייט, זי האָט קיין אויפמערקזאמ־קייט ניט געשאנקען, אָבער אז ער האָט נאָך דעם ערשטן געריכט, נעמאכט א צווייטן און א דריטן לחיים, האָבן זיך די האלב אויסגעלאשענע אויגן פון דעם פארשיין, מיט א יוגנט פייערל אנגע־צונדן, און ער האָט זיין בליק מיט מער דרייסטקייט געלאָזט רוען אויף איר, אויף איר שטייפן פולן בוזיס, וועלכע האָט זיך דעם לייב גרויס, אז עס איז פארן "א געוויסע פארוואנדשאפט צווישן איר אבער ווי־לל. דאָס לייב האָט אין מיט עטלאכע יאָרן געשאפט מיט א גוטלאכע בוזיס, דער דריטער רעפּוב־ליק, די פאנאמער אפערע, דער בולאנ־זישן, דער דרייפוס פראצעס. דראָ־מאָן האָט געגומען אן אקטיוון און לייד־דענשאפטלאכן אנטייל אין די אלע היסטאָרישע געשעענישן, און עס איז דערביבער גאנץ פארשטענדלאך, וואָס עס איז איצט דערשינען א ספּעציעלער בוך. אינגאנצן געווידמעט דער ביאָ־גראפיע און דער פערזענלאכקייט פון דעם "גרויסן פראנצויזישן אנטיסעמי־מיט", ווי מען פלעגט רופן עדואַרד דראָמאָן אין די גלאנץ־צייטן פון זיין פאליטישער קאריערע.

דער בוך איז געשריבן פון א באקאנ־טן פראנצויזישן ראיאליסטן, א גע־טרייען שילער פון דעם ראיאליסטן־פי־רער שארל מאָראָ, — פון זשארזש בערנאנאָס, און שטעלט מיט זיך פאר א לויבגעזאנג, אן אפּטעטן פאר דראָ־מאָנען. פאר די, וואָס אריינטרינ זיך אין די פראנצויזישע פאליטישע באַ־ציאונגען אין דאָס אין א געוויסער מאס אן איבערשאנג. די פראנצויזי־שע ראיאליסטן טרוימען, ווי באקאנט, וועגן א רעסטאָרוואציע אויף דעם פראנצויזישן טראָן פון דער אלטער דינאסטיע, אָבער אויף אן אנגעזעענע אידן, ווי מיט משה מילהאָ, מיט מי־רע, מיט יוסף כהן, מיט אלעקסאנדר ווייל. דאָס אידישע געלט איז דו־אר־דיש פריינטשאפט האָבן אים דראָ־מאָלסט גאנץ גוט געשטעקט . . .

ערשט אין זיינע שפּרעציקער יאָרן האָט דראָמאָן אָנגעלעגט פאר דער וועלט זיין ליידנשאפטלאכע אנטיסע־מיטישע נשמה. זיין באריומטע בוך "דאָס אידישע פראנקרייך" האָט אריינגערופן א קאלאסאלע סענסאציע און האָט געהאָט א גראנדיעזן דער־פאָלג. ערשט אויגט וויינט זיך אויס, וואָס פאר א ראָלע עס האָבן ביים רע־דאקטיר פון אט דעם גרויסן אנטיסע־מיטישן ווערק געשפּילט די יעזואיטן: "דער מאָנוסקריפּט פון דעם "אידישן פראנקרייך" איז פאר'ן אָפּגעבן אין דרוק פון עלעיינס געווארן דיזלאָק, ביי וועלכן דראָמאָן, ווי ער איז אליין מודה, האָט "געבעטן עדות וועגן געו־וויסע פראגן". א יעזואיטישע האָט האָט געשטעקט הינטער דער ערשטער אנטיסעמיטישער אויסטרעטונג פון עדואַרד דראָמאָן . . . די זעלבע שוואר־צע האָט האָט אויף וויטער נע־מיט די בעסטע כוונות. דראָמאָן איז געשטאָרבן מיט פערצן יאָר צוריק, — א פארנעמענער, מאכטלאָזער אל־טער מאַן. בערנאנאָס האָט מיט זיין בוך אין פון אנדערע מאטעריאלן קריסטאליזירט זיך פאמעלאך אויס אזא פרצוף־פנים פון דראָמאָנען, וואָס איז גאנץ ווייס פון אידעאל פון וואָס קאָמפּראָמעטירט אומבראחמנות'דיק די דאזיקע "הערראָאישע פיגור" פון דעם פראנצויזישן אנטיסעמיטיזם.

בענאנאָ גופא אנערקענט אין זיין בוך, אז יאָרלאנג האָט זיין העלד גע־לעבט אויפן חשבון פון צוויי אידישע באנקירן, די ברידער עמיל און אויגאָ פעריער. מיט זייער געלט האָט עס־זיסטירט די צייטונג "ליבערטע", און וועלכער עס האָט געארבעט דראָמאָן, בערנאנאָ באמערקט דערצו מיט בי־טערקייט: א מערקווירדיקע און מאר־נע צוזאמענארבעט" . . . כדי צו פאר־ענטפערן זיין העלד, ציטירט ער די ווערטער, מיט וועלכע דראָמאָן האָט שפּעטער כאראקטעריזירט די דאזיקע תקופה פון זיין לעבן: "ביז א בוך־טייטאָן, ביז בערבען" האָט ער גלייטן אידישע פראנקרייך". אָבער קיין שום באוויזע דערפאר, נאָר אויף דעם ריינע אין אנגעזעענע אידן, ווי מיט משה מילהאָ, מיט מי־רע, מיט יוסף כהן, מיט אלעקסאנדר ווייל. דאָס אידישע געלט איז דו־אר־דיש פריינטשאפט האָבן אים דראָ־מאָלסט גאנץ גוט געשטעקט . . .

ערשט אין זיינע פערציקער יאָרן האָט דראָמאָן אָנגעלעגט פאר דער וועלט זיין ליידנשאפטלאכע אנטיסע־מיטישע נשמה. זיין באריומטע בוך "דאָס אידישע פראנקרייך" האָט אריינגערופן א קאלאסאלע סענסאציע און האָט געהאָט א גראנדיעזן דער־פאָלג. ערשט אויגט וויינט זיך אויס, וואָס פאר א ראָלע עס האָבן ביים רע־דאקטיר פון אט דעם גרויסן אנטיסע־מיטישן ווערק געשפּילט די יעזואיטן: "דער מאָנוסקריפּט פון דעם "אידישן פראנקרייך" איז פאר'ן אָפּגעבן אין דרוק פון עלעיינס געווארן דיזלאָק, ביי וועלכן דראָמאָן, ווי ער איז אליין מודה, האָט "געבעטן עדות וועגן גע־וויסע פראגן". א יעזואיטישע האָט האָט געשטעקט הינטער דער ערשטער אנטיסעמיטישער אויסטרעטונג פון עדואַרד דראָמאָן . . . די זעלבע שוואר־צע האָנט האָט אויף וויטער נע־מיט די בעסטע כוונות. דראָמאָן איז געשטאָרבן מיט פערצן יאָר צוריק, — א פארנעמענער, מאכטלאָזער אל־טער מאַן. בערנאנאָ האָט מיט זיין בוך אויף דער רמאָנט, — און איצט איז די פערזענלאכקייט פון דעם "גרויסן אנטיסעמיט" ווידער גע־וואָרן אקטועל. בערנאנאָ האָט גע־פּרואווט צו אידעאליזירן דראָמאָנען, — אָבער אויפן סמך פון זיין אייגע־נעם בוך פון אנדערע מאטעריאלן קריסטאליזירט זיך פאמעלאך אויס אזא פרצוף־פנים פון דראָמאָנען, וואָס איז גאנץ ווייט פון אידעאל פון וואָס קאָמפּראָמעטירט אומבראחמנות'דיק די דאזיקע "הערראָאישע פיגור" פון דעם פראנצויזישן אנטיסעמיטיזם.

בענאנאָ גופא אנערקענט אין זיין בוך, אז יאָרלאנג האָט זיין העלד גע־לעבט אויפן חשבון פון צוויי אידישע באנקירן, די ברידער עמיל און אויגאָ פעריער. מיט זייער געלט האָט עס־זיסטירט די צייטונג "ליבערטע", און וועלכער עס האָט געארבעט דראָמאָן. בערנאנאָ באמערקט דערצו מיט בי־טערקייט: א מערקווירדיקע און מאר־נע צוזאמענארבעט" . . . כדי צו פאר־ענטפערן זיין העלד, ציטירט ער די ווערטער, מיט וועלכע דראָמאָן האָט שפּעטער כאראקטעריזירט די דאזיקע תקופה פון זיין לעבן: "ביז א בוך־טייטאָן, ביז בערבען" האָט ער גלייטן אידישע פראנקרייך". אָבער אין אידישע פראנקרייך זיינען אין דער אלטער ר' שיין שום באוויזע דערפאר. אָבער ריינע אין אנגעזעענע אידן, ווי מיט משה מילהאָ, מיט מי־רע, מיט יוסף כהן, מיט אלעקסאנדר ווייל. דאָס אידישע געלט איז דו־אר־דיש פריינטשאפט האָבן אים דראָ־מאָלסט גאנץ גוט געשטעקט . . .

ערשט אין זיינע פערציקער יאָרן האָט דראָמאָן אָנגעלעגט פאר דער וועלט זיין ליידנשאפטלאכע אנטיסע־מיטישע נשמה. זיין באריומטע בוך "דאָס אידישע פראנקרייך" האָט אריינגערופן א קאלאסאלע סענסאציע און האָט געהאָט א גראנדיעזן דער־פאָלג. ערשט אויגט וויינט זיך אויס, וואָס פאר א ראָלע עס האָבן ביים רע־דאקטיר פון אט דעם גרויסן אנטיסע־מיטישן ווערק געשפּילט די יעזואיטן: "דער מאָנוסקריפּט פון דעם "אידישן פראנקרייך" איז פאר'ן אָפּגעבן אין דרוק פון עלעיינס געווארן דיזלאָק, ביי וועלכן דראָמאָן, ווי ער איז אליין מודה, האָט "געבעטן עדות וועגן גע־וויסע פראגן". א יעזואיטישע האָט האָט געשטעקט הינטער דער ערשטער אנטיסעמיטישער אויסטרעטונג פון עדואַרד דראָמאָן . . . די זעלבע שוואר־צע האָנט האָט אויף וויטער נע־מיט די בעסטע כוונות. דראָמאָן איז געשטאָרבן מיט פערצן יאָר צוריק, — א פארנעמענער, מאכטלאָזער אל־טער מאַן. בערנאנאָ האָט מיט זיין בוך אויף דער רמאָנט, — און איצט איז די פערזענלאכקייט פון דעם "גרויסן אנטיסעמיט" ווידער גע־וואָרן אקטועל. בערנאנאָ האָט גע־פּרואווט צו אידעאליזירן דראָמאָנען, — אָבער אויפן סמך פון זיין אייגע־נעם בוך פון אנדערע מאטעריאלן קריסטאליזירט זיך פאמעלאך אויס אזא פרצוף־פנים פון דראָמאָנען, וואָס איז גאנץ ווייט פון אידעאל פון וואָס קאָמפּראָמעטירט אומבראחמנות'דיק די דאזיקע "הערראָאישע פיגור" פון דעם פראנצויזישן אנטיסעמיטיזם.

בענאנאָ גופא אנערקענט אין זיין בוך, אז יאָרלאנג האָט זיין העלד גע־לעבט אויפן חשבון פון צוויי אידישע באנקירן, די ברידער עמיל און אויגאָ פעריער. מיט זייער געלט האָט עס־זיסטירט די צייטונג "ליבערטע", און וועלכער עס האָט געארבעט דראָמאָן. בערנאנאָ באמערקט דערצו מיט בי־טערקייט: א מערקווירדיקע און מאר־נע צוזאמענארבעט" . . . כדי צו פאר־ענטפערן זיין העלד, ציטירט ער די ווערטער, מיט וועלכע דראָמאָן האָט שפּעטער כאראקטעריזירט די דאזיקע תקופה פון זיין לעבן: "ביז א בוך־טייטאָן, ביז בערבען" האָט ער גלייטן אידישע פראנקרייך". אָבער אין אידישע פראנקרייך זיינען אין דער אלטער ר' שיין שום באוויזע דערפאר, נאָר אויף דעם

Robin Hood FLOUR

מאכט בעסערן
כרויט, קייקס און פייסטרי

דעם רב'ס טאָכטער

א העכסט שפאנענדיקער ראָמאן פון דעם אידישן לעבן אין מיטל-אלטער
פון לעאָן וויעזענפעלד

(פארזעצונג)

קאפיטל 10

דער באזוך פון פירסטן אלעקסאנדרא און איר טאָכטער, פרינצעסן העלענא, אין טירנא, איז געפייערט געוואָרן מיט פראַכט און גלאַנץ, ווי א גרויסער יום-טוב. די שטאָט איז גאַנץ געווען פרעכטיק דעקאָרירט מיט נאַציאָנאַלע פאָנען און אנדערע פארבנדייטע דעקאָראַציעס. די הייזער האָבן אויסגעזעהן ווי בוימער אין א פרעכטיקן בלומען רייכן גארטן. סאָלדאַטן, אפיצערן און אלע שטאַטס באאמטע זיינען געלאָפן איבער די גאַסן אנגעטאָן אין זייערע פאראדנע מונדירן, און אפילו די ציווילע איינוואוינער זיינען געווען געקלייידעט אין זייערע בעסטע בגדים. טירנא האָט שוין לאַנג ניט געהאַט די זכיה צו באגריסן אזעלכע חשוב'ע געסט, און דערפאַר איז דאָס אנקומען פון די צוויי הויף געשטעלט פון פרויען פארוואנדלט געוואָרן אין אַ אמתע'ר פאַלקס פייערלאַכקייט.

פרינצעסן מאַריע, באַגלייט פון פרינץ עטערזיך, דעם קאַנצלער גראַף באַטיאַנא, אלע מיניסטאָרן און אירע העכסטע ציווילע און מיליטערישע באאמטע, איז אנטקעגן געפאָרן די חשוב'ע געסט און האָט זיי אָפּגעוואַרט אין דער שטאָט. דער אויפנאַנאָמע איז געווען א קעניגלאַכע. מיז זיך האָט געשפּילט אין א רעגימענט סאָלדאַטן האָט מאַרשירט פאַראויס און וועגן די פירסטן און איר טאָכטער זיי נען איבער דער נאַצער שטאָט נעבן פירט געוואָרן אין דעם פרינצלאַכן הויף.

עטערזיך איז געווען אין א סעפּעראַטן עקיפּאַזש מיט פרינצעסן העלענא און האָט זיך דורך דער נאַנצער צייט וואָס דער מאַרש צום הויף האָט געדויערט, באַמיט זיך צו זיין צו איר אזוי העפלאַך און פריינטלאַך ווי ער האָט דאָס געקאָנט. די פרינצעסן איז געווען זייער א שיינע פרויען, ווען זי האָט אים אין די עטלאַכע מינוטן פון זייער קורצער באַקאַנטשאַפט באַוויזן אין זיך צו פאַר אינטערעסירן.

פרינצעסן מאַריע, באַגלייט פון פרינץ עטערזיך, דעם קאַנצלער גראַף באַטיאַנא, אלע מיניסטאָרן און אירע העכסטע ציווילע און מיליטערישע באאמטע, איז אנטקעגן געפאָרן די חשוב'ע געסט און האָט זיי אָפּגעוואַרט אין דער שטאָט. דער אויפנאַנאָמע איז געווען א קעניגלאַכע. מיז זיך האָט געשפּילט אין א רעגימענט סאָלדאַטן האָט מאַרשירט פאַראויס און וועגן די פירסטן און איר טאָכטער זיי נען איבער דער נאַצער שטאָט נעבן פירט געוואָרן אין דעם פרינצלאַכן הויף.

עטערזיך איז געווען אין א סעפּעראַטן עקיפּאַזש מיט פרינצעסן העלענא און האָט זיך דורך דער נאַנצער צייט וואָס דער מאַרש צום הויף האָט געדויערט, באַמיט זיך צו זיין צו איר אזוי העפלאַך און פריינטלאַך ווי ער האָט דאָס געקאָנט. די פרינצעסן איז געווען זייער א שיינע פרויען, ווען זי האָט אים אין די עטלאַכע מינוטן פון זייער קורצער באַקאַנטשאַפט באַוויזן אין זיך צו פאַר אינטערעסירן.

בית יעקב שול

מיר לאָזן וויסן צו אלע מעמבערס פון בית יעקב שול, אז קיין מעמבער האָט ניט קיין רעכט איבערצוגעבן א צווייטע פערזאָן צו פאַרנעמען זיין סיט אין בית יעקב שול, אן דער צושטימונג פון דער פאַרוואַלטונג פון שול.

מיר זיינען גלייכצייטיק אויך מודיע, אז דעם שבת וועט ביי אונז דאַוונען איינער פון די באַרימטע חזנים פון אמעריקע —

מר. בנימין ראָזין

אין נאָמען פון די אפיסערס און מעמבערס,
דזש. דזיש, בריקמאַן, פרעזידענט

תלמוד תורה פאַרזאַמלונג דריקט אויס טרייסט צו דער פאַמיליע פון דעם פאַרשטאָרבענעם לוי וועסעל ע"ה

אויף דער פאַרזאַמלונג וועלכע איז אפגעהאַלטן געוואָרן אין ת"ת לעצטן דינסטאָג אָוונט, איז אויסגעדריקט געוואָרן טיף באַדויערן צו דער פאַמיליע פון דעם פאַרשטאָרבענעם לוי וועסעל, וועלכער איז געווען פאַר א גרויסער צאָל יאָרן איינע פאַרבונדן מיט דער ת"ת.

א פאַרשלאָג איז געמאַכט געוואָרן פון נ. י. ווייזמאַן, געשטיצט פון י. מיילס, אז טיף באַדויערן אויף דעם פרייטיקן טויט פון דעם פאַרשטאָרבענעם לוי וועסעל זאָל ווערן פאַרשריבן אין פּראָטאָקאָל און דער אויסדרוק פון טיף באַדויערן און מיטגעפיל זאָל איבערגעגעבן ווערן צו דער פאַמיליע פון ס' פאַרשטאָרבענעם לוי וועסעל, פאַר דעם גרויסן פאַרלוסט וואָס סיי די פאַמיליע און סיי די ת"ת האָבן געליטן.

יעדע דרעם

גרינדלאַך אויסגעדייניקט — פעאיק פאַרענדיקט — די דעגולערע קווינטאָן דע לוקס באַדינונג — פאַר בלויז

99 סענט

א דעמאָנסטריישאָן סייל בלויז פאַר אין וואָך

טעלעפאָנירט 42 361

QUINTON'S

גיט אויס און שפּאָרט

ייִ האָבן זיך גערעכנט אלס די גליקלאַכסטע פאַמיליע אין געגנד

און אין פאַרלויף פון עטלאַכע סעקונדן איז זי אָפּגעווישט געוואָרן פון דער וועלט.

פון י. ראָזמאַן

ווען מאַקס ראָזנשטיין, דער איינציקער זון פון מר. מאַקס סאַלאַמאָן ראָזנשטיין, איז א שטעטל פון מערער לענד סטייט, האָבן אלע פריינט און באַקאַנטע געזאָגט, אז ער איז געבאָרן געוואָרן אין א זיידן העמדל, און וועד ליק דאָס לעבן פון דעם יונגן ראָזנשטיין האָט זיך געגליטשט, האָט מען קיין טעות ניט געהאַט מיט דער דאָזיקער באַהויפּטונג. שוין ניט ריידנדיק וואָס די ראָזנשטיינס זיינען געווען שטיין רייך און מאַקס איז געווען זייער איינציק קינד, איז ער נאָך דערצו געווען א געראַטענער, א גוטער און א קלוגער; האָט געלערנט זייער גוט, ניט ווי די קינדער פון רייכע לייט; האָט ניט ליב געהאַט צו פאַרשווענדן געלט און זיך אויפגעפירט ניט ווי א יונגער ווילד, וועמען עס דערוואַרטן הונדערטער טויזנטער דאָלאַר, נאָר אין אויסגערעכנטער מעגש.

קיין וואונדער ניט וואָס די עלטערן האָבן אים געהאַלטן ווי דאָס אויג אין קאָפּ. גרייט געווען אפילו דאָס טעלעפון הויזל פאַר אים שאַפן און אים געלעזן נאָכדעם, מאַקס איז רעפּעטירט און געליבט געווען פון אלע מענשן וואָס ער געהייראַט א בילד שיינע, רייכע קענען, גלידער גאַנצע זיינען ביי יעדן בלוין א שיינע, נאָר אויך א קלוגע, אין זי האָט געהאַט א חיבש ביכל דערפאַרונג און אונגאַנג מיט יונגע מענער. אין ליבע האָט זיך אפילו ביין איצט קיינער ניט דערקלערט, אבער דאָס איז געווען דערפאַר, ווייל זי מיידל, וועלכע האָט אים אריינגעבראַכט א גרויסן קאַפּיטאַל און דערצו נאָך א ליבערנדיק האַרץ. דאָס יונגע ווייבל האָט איר מאַן ליב געהאַט מיט איר גאַנצער נשמה און יונגטלאַכן פייער, ווייל מאַקסן האָט מען געמוזט ליב האָבן. און ער האָט זיין פרוי געצאָלט מיט דער זעלבער מטבע. ער האָט זי געליבט ווי זיך אליין און דאָס חויז פון די ראָזנשטיינס, וועלכע האָט זיך געגרעכנט פאַר דאָס גליקלאַכסטע אין דעם שטעל איז געוואָרן נאָך גליקלאַכער מיט דעם דעם, וואָס אין דער פאַמיליע איז געווען א פאַטער ליע, בעסער צו זאָגן צוויי פאַמיליעס, וועלכע האָבן געלעבט אזוי גליקלאַך, אז די גאַנצע וועלט האָט זיי מקנא געווען און וועלכע ווערט באַדערערט איצט פון אלע די, וואָס האָבן זיי געקאָנט.

——)::(——

סאַסקאַטונער נאַטיצן

מזל טוב! א טאָכטער נעבוירן צו מר. און מרס. פרענסיס קאַטלער, טאָכטער פון יעקב קליימאַן. מוטער און קינד געפינען זיך אין בעסטן געזונט, אין סענס פאַלס האָספּיטאַל.

:: :: ::

א שיינע טיי האָבן אראַנזשירט מר. און מרס. סימבורג, זונטאָג, דעם 23טן איר וואוינונג, לכבוד איר שוועסטער, מרס. פעגער און די קינדער. א גרויסע צאָל פריינט זיינען אנוועזנד געווען און פאַרבראַכט זייער פרייאַך.

:: :: ::

מר. און מרס. סעם קאַפּלאַן האָבן זיך צוריקגעקערט פון זייער רייזע מיט מזרח קאַנאַדע. וואָס זיי האָבן פאַרבראַכט א שור'ן וואָך אין א פאַר וואָכן צייט.

ל. שטערנבערג—רבקה גאָלד.

1 טאָג

באַרינונג אויב איר פאַר לאַנגט, אין אלע אייערע — **דריי קליינינג אָדער פאַרבן**

PERTH DYE WORKS LTD. 37 266

נ. פ. פאַרטנאַי
מענערדשער

גערייניקט! אז מיר קאָנען אייך געבן

לשנה טובה קאַרדס:

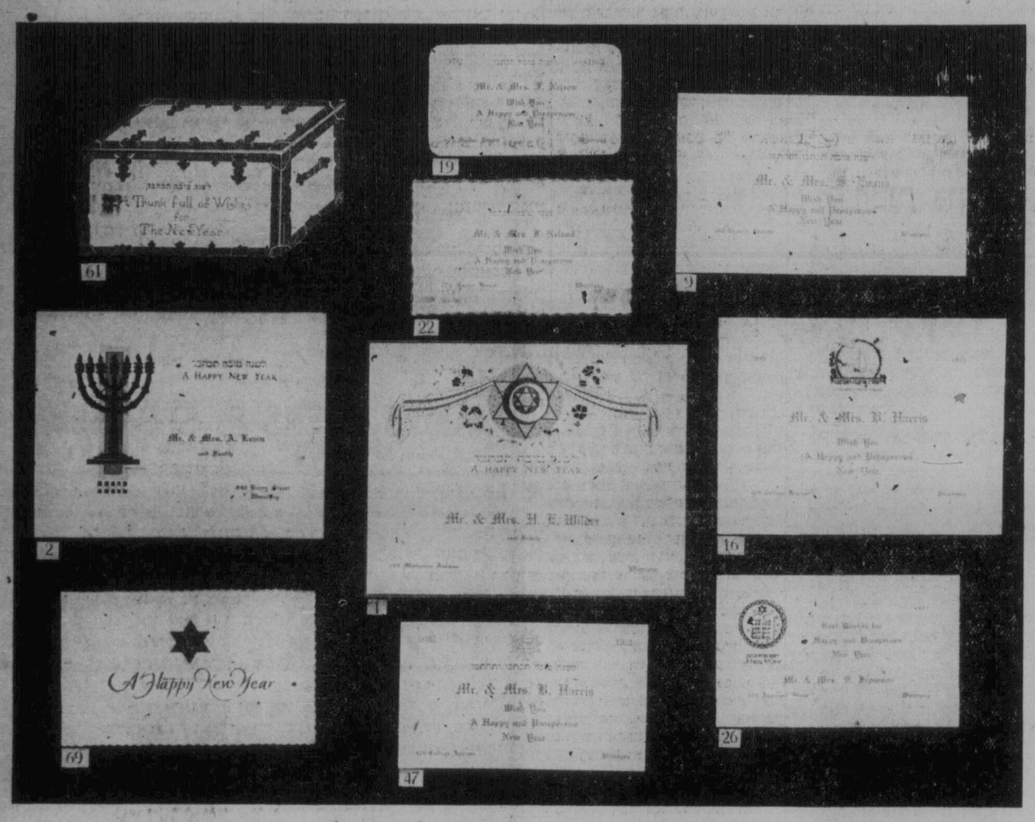

דאָס זיינען נאָר עטלאַכע פון די צענדליקער סטיילס

מיר האָבן דעם שענסטן אויסוואָל אין שטאָט. ניט אריין אייער באַשטעלונג איצט — לאָזט עס ניט איבער אויף דער לעצטער מינוט. טעלעפאָנירט אונז אָפּ און מיר וועלן צו אייך צושיקן אונזערע סעמפּלס, אָדער קומט צו אין אונזער אָפּיס און מאַכט אייער אויסוואָל

שרייבט אָן דייטלאַך דעם נאָמען און אדרעס, ווי אויך דעם פאַרלאַנגטן נוסח: — "מר. און מרס.", "און פאַמיליע" און אנדערע מעגלאַכע צוגעבונגען וועלכע איר וואָלט וועלן האָבן געדרוקט אין אייערע שנה טובה קאַרטלאַך.

"דאָס אידישע וואָרט"

165 Selkirk Ave. Phones 52 213-55 409

קאַלנאַריער נאַטיצן

אינ'ם י. ל. פּרץ אינסטיטוט

אלע פאַרבאַרייטונגען פאַר דער דריטער עפענונג פון דער י. ל. פּרץ־שול זיינען שוין געמאַכט געוואָרן. אין דער וואָך פון דעם 17טן ביז 23טן אווגוסט איז דורכגעפירט געוואָרן די רעגיסטראַציע. 110 קינדער האָבן זיך שוין פאַררעגיסטרירט.

די פאַרוואַלטער האָבן, אז הייזער וועט די צאָל קינדער א סך פאַרגרעסערט ווערן. די רעגיסטראַציע גייט נאָך אָן. דער קינדערגאַרטן, צייטל שוין אַרום 30 קינדער. עס וועט אויך זיין דריי גרייטס אין דעם ענגליש־אידישן קלאַס. עס איז אויך געעפנט געוואָרן א נייער קלאַס פאַר אנפאַנגער אין דער אוונט שול, די אוונט שול וועט באַשטיין פון זעקס קלאַסן, חוץ אוונט קורסן פאַר יונגע און דערוואַקסענע.

איצט, איז די פאַסיקסטע צייט צו פאַררעגיסטרירן קינדער. נאָך אינפאָרמאַציע זיך ווענדן אין פּרץ אינסטיטוט 104, 13טע עווענוי, איסט, פון 10 אזייגער אינדערפרי ביז 8 אווגוס.

* * *

שבת, דעם 22טן אווגוסט, איז פאַרגעקומען די ערשטע אלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון "יונגט־רינג". אויסגערעטע פון די וואַקאַציעס, זיינען אלע געקומען פול מיט מוט און חשק צו באַגייען די אַרבעט וואָס איז אנגעמערקט געוואָרן פון זייער עקזעקוטיווע.

עס איז באַשלאָסן געוואָרן, אז זונטאָג, דעם 13טן סעפּטעמבער מוצאי ראש השנה זאָל פאַרקומען דער דריטער עפענונג קאָנצערט מיט פאַלגנדער פּראָגראַם: "די ערשטע אפּעראַציע" קאָמעדיע אין איין אַקט פון ז. לעווין; כאַר, פידל און פּיאַנאָ סאָלאָס, און א סימפּאָזיאָן אויף דער טעמע: "אידישע דערציאונג".

עס איז אויך באַשלאָסן געוואָרן אַרויסצונעבן א מיסאַנראַפיש מאַגאַזין שריפט מיטן נאָמען "יונג אידיש".

נייע מיטגלידער ווערן אנגענומען. נאָך אינפאָרמאַציע זיך ווענדן צו חיים שיינין טעלעפאָניש: וועסט, 4367.

דאָס אידישע וואָרט

ג. פּ. פּאַרטנאַי
מענערדשער

דריי קליינינג אָדער פאַרבן

PERTH DYE WORKS LTD. 37 266

האָט געדולד!

מאָרגן

וועט איר וויסן דעם גאַנצן אמת

זעט דעם אַנאָנס מאָרגן אין דער צייטונג וועגן דער דערעפענונג פון

ביינדערס דזשולערי סטאָר

אין דער נאָרט ענד

אין פלאָנטער פון לעבן . . .

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם מאָדערנעם אידישן לעבן און אמעריקע

פון מ. ס.

(פאָרזעצונג)

דער מענש וואָס האָט דאָס געפאָרענס, איז שוין אַליין אויך קיין יונגערמאַן נים נעווען. ער איז געווען קיטיקע אַרטאַן, ניט בעשייוטן, און איז געווען ביי א דעסק, וואָס איז געווען פאַרוואָרפן מיט א סך אַלטע, קוטיקע פאַפּיר, וואָס האָבן געהאַט א גרויען שטויב אויף זיך.

דאָס איז געווען אַן עמפּלאָיטעט ביוראָ, אויף אייגער פון די אַרימע נאַסען פון שטאָט. יערן פרימאָרגן האָט מען דאָרט געקאָנט זעען עטלאַכע צעבראָכענע מענשן, וואָס זיינען געקומען, זוכן דזשאָבס, אַלגעלעי־אַרבעטן, עטלאַכע סענט, צו קאָנען איבערשלאָפן א נאַכט, צו קאָנען איבערלעבן א טאָג אָדער דורכשטופּן א וואָך.

אין יענעם פרימאָרגן איז נייטן נער געווען אייגער צוויי די אַרטיע מענשן. אין דער צייטונג וועגן דער דערעפענונג פון

ביינדערס דזשולערי סטאָר

אין דער נאָרט ענד

אין צום שוויצער קאָן ער אויך קיין טענה ניט האָבן. ער איז דאָך אַליין דאָ ניט מער ווי א משרת...

נאָר ווייַ געטאָן האָט עס אים. אויף יערן שריט און טריט האָט ער געפילט די קליינקייט זיינע. אויף יערן טריט און שריט האָט ער געשפּירט די באַליי־דיקונג וואָס א סך אַזעלכע ווי ער האָבן אויסצושטיין אין לעבן... פאַרוואָס זאָל ער זיין בעסער ווי אַנדערע?... ער האָט כאָטש אַמאָל בעסערע טעג געהאַט. די אַנדערע האָבן דאָס אפשר קיינמאָל ניט געהאַט...

ניין, מ'דאַרף ניט זיין ברוגז אויף קיינעם, און אויב דאָס האַרץ טוט ווייַ, און אויב דאָס האַרץ ווערט פאַרלאָפן מיט בלוט, איי, מילא... וועט דאָס האַרץ זיך מוזן צופרידענען צו די דאָ־זיקע זאַכן...

מיטן שטיקל פּאַפּיר אין דער האַנט האָט ער זיך לאַנגזאַם אַוועקגעשלעפּט צו דער זייטיקער, שמאָלער גאַס וועלכע האָט אים צוגעפירט צום הינטערשטן אַריינגאַנג אין דעם עסטאָראַן.

אַמאָליקע יאָרן, ווען נייטן נער, איז געווען אַן אַפּטער גאַסט אין אַזעלכע רעסטאָראַנען, איז אים קיינמאָל ניט אויסגעקומען צו זעען ווי אַזוי דער זעלבער רעסטאָראַן קוקט אויס פון הינטן, דאַרט וואו די קיך געפינט זיך, דאַרט וואו דאָס עסן ווערט צוגעגרייט.

איצט האָט ער צום ערשטן מאָל אויף זיין לעבן, זיך באַקאַנט מיט דעם זעלבן עסטאָראַן אויף זיין לינקער זייט.

דאָ איז שוין ניט געווען קיין גרויס, אַ, ווייטע טיר. דאָ איז שוין ניט גע־ווען קיין שפּיגל־גלאַז און קיין גע־פּוצטער שוויצער. אין שוין ניט גע־שטאַנען ביי דער טיר. דאָ איז געווען א נידעריקע, פאַרוויכערטע, קיך, אַנגע־פילט מיט סמייקס און געבראַטנס, פון טשיקנס און פון פיש. נייטן נער האָט געפילט ווי דער קאָפּ הויבט זיך אים אַן דרייען, ווי עס קיצלט אים אין דער נאָז, עס טריקנט אים אין גומען און עס הויבט אים אַן שווינדלען פאַר די אויגן.

דער הונגער האָט צונויפגעדרייט זיי־נע גלידער.

ער זאָל כאָטש געפעלן... מען זאָל אים כאָטש דעם דזשאַב געבן... ער זאָל זיך כאָטש קאָנען אַנעסן צו זאַט.

דער קיך איז־פּעער, מיט א קויטיק פאַרטוך אין מיט א מיינע מיצל אויף קאָפּ. האָט אים פרייַנלעך אַריינגענו־מען אין קידך:

— א, וואָס, אַלטערשקער, ווילסט וואַשן דיינשע?

ווידער אַלטערשקער... אָבער דאָס מאָל האָט עס אים שוין ניט אַזוי ווייַ געטאָן ווי פריער, דאַרט, אין עמפּלאָי־מענט אַפּס... צי האָט ער דיך אַזוי שנעל שוין צוגעוואוינט? ניין, ס'איז ניט געווען דערפאַר. ס'איז געווען דער־פאַרן וואָס דער קיך־שעף האָט געהאַט א ברייט, פריינטלאַך פּנים, אַזוי ווי אַנ־נענאַסן מיט שמאַלץ, און דאָס וואָרט ליבלאַך, אַזוי ווי א גלעט איבער דער פלייצע.

נייטן ער האָט דערפילט, ווי ער קען באַלד אַליין אָנהויבן שמייכלען ווי דער דאָזיקער פריינטלאַכער קיך שעף, און איבערגעבנדיק אים דאָס צעטעלע פון דעם עמפּלאָיטענס אַפּס, האָט ער גע־זאָגט:

— יאָ, איך וויל וואַשן דיישעס. איך קען די מלאכה.

(ווייטערעס קומט)

פאַרט אָפּ שטודירן דענטיס־טרי קיין פילאַדעלפיע

זלמן ראַכוטין

זלמן ראַכוטין, זון פון מר. און מרס. מעס ראַכוטין, פון דער וואַרקינגסעס בעעקער, פאַרט אָפּ פרייטאָג 5.45 נ. מ. פון דער סי. פּי. אָר. סטאַנציע, קיין פילאַדעלפיע, וואו ער וועט אויפנעמען א פינף־יאָריקן דענטיסטרי קורס, אין פילאַדעלפיער אונזיווערסיטעט.

זלמן ראַכוטין האָט שטודירט די גאַנצע צייט אין וויניפּעג. ער איז אויך געווען א תלמיד פון דער אָרטאָדאָקסנער רינג פריידהייט טעמפּל שול. ער בעט אונז איבערגעבן א האַראַיקן זייערגוטן צו זיין לערער מ. בלאַשטיין, פּרינציי־פאַל פון דער אָרטאָדאָקסנער רינג פריידהייט טעמפּל שול, צו דער שול פאַרוואַלטונג, און צו אַלע זיינע פריינט און באַקאַנטע אין וויניפּעג אין מערב קאַנאַדע.

א קריסטלאַכער לערער איז דער מלאַך־המות פון א אידישער פאַמיליע

פון וואַרשע שרייבט מען:

אויף פּשיאַקפּאַווע נאַס איז אויצט אַנטדעקט געוואָרן א גרויליאַכע פאַמיי־ליען טראַגעדיע. צוויי דעם זעלבסט־מאָרד פון א יונג אידיש מיידל.

די פאַמיליע פרידמאַן, אַמאָל א באַ־קאַנטער שניט־סוחר. איז באַשטאַנען פון אַפּטער נאָסט אין אַזעלכע רעסטאָראַנען, איז אים קיינמאָל ניט אויסגעקומען צו זעען ווי אַזוי דער זעלבער רעסטאָראַן קוקט אויס פון הינטן, דאָרט וואו די קיך געפינט זיך, דאָרט וואו דאָס עסן ווערט צוגעגרייט.

איצט האָט ער צום ערשטן מאָל אויף זיין לעבן, זיך באַקאַנט מיט דעם זעל־בען רעסטאָראַן אויף זיין לינקער זייט.

דאָ איז שוין ניט געווען קיין גרויס, אַ, ווייטע טיר. דאָ איז שוין ניט גע־ווען קיין שפּיגל־גלאַז און קיין גע־פּוצטער שוויצער. אין שוין ניט גע־שטאַנען ביי דער טיר. דאָ איז געווען א נידעריקע, פאַרוויכערטע, קיך, אַנגע־פילט מיט סמייקס און געבראַטנס, פון טשיקנס און פון פיש. נייטן נער האָט געפילט ווי דער קאָפּ הויבט זיך אים אַן דרייען, ווי עס קיצלט אים אין דער נאָז, עס טריקנט אים אין גומען און עס הויבט אים אַן שווינדלען פאַר די אויגן.

דער הונגער האָט צונויפגעדרייט זיי־נע גלידער.

ער זאָל כאָטש געפעלן... מען זאָל אים כאָטש דעם דזשאַב געבן... ער זאָל זיך כאָטש קאָנען אַנעסן צו זאַט.

דער קיך איז־פּעער, מיט א קויטיק פאַרטוך אין מיט א מיינע מיצל אויף קאָפּ. האָט אים פריינטלאַך אַריינגענו־מען אין קידך:

— א, וואָס, אַלטערשקער, ווילסט וואַשן דיישעס?

ווידער אַלטערשקער... אָבער דאָס מאָל האָט עס אים שוין ניט אַזוי ווייַ געטאָן ווי פריער, דאָרט, אין עמפּלאָי־מענט אַפּס... צי האָט ער דיך אַזוי שנעל שוין צוגעוואוינט? ניין, ס'איז אפשר אויך אַזוי אַן אַמאָליקער אַרבעטער, אַמאָל א באַקאַנטער פון דער אַרבעטער־ראָטע